

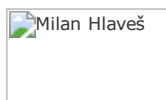

Byl to zlatý věk lisovaného skla. Rozhovor s Rudolfem Jurnikem

Milan Hlaveš - Fórum S - vydání 20/2006

Rudolf Jurnikl patří ke generaci sklářských výtvarníků, kteří svou kariéru začali nedlouho po druhé světové válce. Má bohaté zkušenosti několika desítek let spolupráce se sklářským průmyslem. Svůj pracovní život zasvětil ručně lisovanému sklu, které navrhoval především pro podnik Sklounion v Dubí u Teplíc. Lisované skleněné výrobky navržené Rudolfem Jurnikem a jeho kolegy v 60. - 80. letech se v Československu na rozdíl od jiných užitkových a dekorativních předmětů zhotovených ze skla odlišnými technologiemi dostaly v širší míře až do domácností spotřebitelů a dosáhly tak cíle, ke kterému se přirozeně vztahují snahy většiny designérů.

Milan Hlaveš

Moderátor:

Milan Hlaveš

Rudolf Jurnikl

Host:

Rudolf Jurnikl

Milan Hlaveš Školení u prof. Štipla na Vysoké škole uměleckoprůmyslové pro Vás, zdá se mi, byla velmi důležitá.

Rudolf Jurnikl To bylo zcela zásadní školení, protože profesor Štipl byl podle mého názoru vynikající pedagog. Hodně nás toho naučil a hlavně nás vedl k průmyslovému designu. Mě to teda nešlo zrovna dvakrát pod vousy, poněvadž já bych býval raději víc modeloval a dělal sochařinu. Myslím ale, že bylo dobré, že jsem se vrhnul na design, protože v sochařině v tehdejší době byla konkurence báječných sochařů. Nebyla šance, aby se člověk mohl uživit.

Milan Hlaveš Po škole jste se přesto několik let živil jako sochař, pokračoval jste jako keramik, ale nakonec jste se stejně vrátil ke sklu.

Rudolf Jurnikl Začal jsem potom brousit tzv. placaté sklo. To teda byla robota! Velice rychle jsem skončil. Velice dobrý přítel sklářský výtvarník Miloš Filip k nám tehdy chodil do rodiny. Nabídl mi práci v Teplících, kde dělal předsedu výtvarné rady. Byl jsem přijat na Rudolfovu Huť do výtvarného střediska.

Milan Hlaveš To znamenalo se do Teplíc i přestěhovat?

Rudolf Jurnikl Ne. To jsem odmítl, domluvili jsem se s paní, že ona zůstane v Praze a já budu do Teplíc dojíždět.

Milan Hlaveš Velkou nevýhodou průmyslu je, že výtvarník musí vyjít vstříc hlavně požadavkům, které jdou zvenjšku a ne z vnitřní potřeby.

Rudolf Jurnikl Přesně tak. Nešlo pustit si fantazii na špacír. Jste okleštěný obchodem, výrobou, technologií, cenou, podmínkami, kvalitou skloviny... Ale víte, nám se to v těch Teplících podařilo. Už v začátku jsem si uvědomil, že musím být natolik obezřetný, abych nejprve splnil požadavky Skloexportu a výroby. Teprve potom mohu dělat něco podle svého. Navíc tam byla velká opora ve skvělém výtvarníkovi Františkovi Pečeném, který pracoval v Heřmanově Hutí. V tom začátku měl kontrolu nad výrobou, nad názorem ÚBOKu. Začali jsme pomaličku tlačit na pilu... Na ÚBOKu vedl lis Adolf Matura, také báječný člověk.

Milan Hlaveš Tlačit na pilu, aby se začaly prosazovat nové věci do výroby?

Rudolf Jurnikl Jo. Začali jsme sem tam něco nového dělat. Někdy se novinka ujala, někdy neujala. Ale my jsme věděli, že to tak asi má být. Tlačili jsme až takovým způsobem, že jsme v těch výtvarných radách měli vlastně převahu. Bojovali jsme hlavně se Skloexportem. Nebylo to lehké, poněvadž Skloexport co řekl, platilo. A musel jste udělat třeba veliké kraviny. Ale měly uplatnění. A výroba? Té bylo úplně jedno, co se vyrábí.

Milan Hlaveš Překvapuje mě, že v katalogích Skloexportu z té doby jsou tradiční věci jedno přes druhé smíchány s novými produkty.

Rudolf Jurnikl My jsme měli dost kliku také v tom, že jsme měli na Skloexportu spojence. Nejdříve Václava Hanuše, ale to nebyl spojencem, ten na to kašlal. Hlavním spojencem byl Jirka Zejmon, člověk školený Štiple, poté byl nějakou chvíli na Rudolfce a pak šel do Skloexportu. Já u něj chvíli byl, válčili jsme, ale mnohé jsme si pak vyříkali. Výbornej mužskej, kterej prosazoval nebo chtěl prosazovat nové pojetí lisovaného skla. Zejmon se potom stal ředitelem skupiny 14. Taky samozřejmě musel poslouchat své nadřízené, ale snažil se vycházet vstříc a ty nové nápady vehementně prosazoval. Pak zemřel a byli jsme osamoceni. Spojence jsme ve vedení kromě generálního

ředitele Sklounionu Pavlišty neměli. Pavlišta to byl mozek, pokrokovéj chlap. Po Pavlišťovi přišel Zdeněk Hamáček, vynikající člověk, ale nemohl nic dělat. Že bychom měli spojence v hlavním inženýrovi a vedoucím našeho výtvarného střediska Balingovi, to se nedá říct.

To, že se středisko na Rudolfe vůbec začalo utvářet, bylo vlastně na můj popud. Chtěl jsem, aby se výtvarníci soustředili v jednom celku. Začali uvažovat a přišli na to, že ta myšlenka není k zahoezení a výtvarné středisko se založilo. Ve výtvarném středisku jsem byl ze začátku jen já a v Heřmanově Huti František Pečený. Poté přišel František Vízner spolu s Vladislavem Urbanem. Potom jako kreslička Víznerová, dříve Benešová... pak si ji Franta vzal. Potom tam byl Jiří Brabec, ale byl soustředěný v Rosicích, takže ten do Dubí jenom dojížděl. Pochopitelně tam externě pracovali Miloš Filip a Matura. Filip odjel do Francie na nějakou studijní cestu a poté neblaze skončil svůj život. Byl předsedou výtvarné rady pro lisované sklo. Po něm se stal jejím předsedou Adolf Matura. Celé to byl zlatý věk lisovaného skla.

- Milan Hlaveš** Naznačil jste, že produkci ovlivňoval ÚBOK?
- Rudolf Jurníkl** Pokud jde o celkovou koncepci, pak ano. Hlavní zásluhy měl Adolf Matura. Je škoda, že lisované sklo vzalo později takový konec. Já osobně si vybral lisované sklo, protože se mi zdálo jako nejdemokratičtější způsob výroby. Věci, které vymýšlíte a stojí za to, se dostanou mezi miliony lidí. A za laciný peněz. Ať chceme nebo nechceme, za bolševiků bylo málo lidí, kteří si mohli dovolit koupit sklo od Mosera.
- Milan Hlaveš** Samozřejmě, pořídit si lisovaný popelník za dvacet korun nebyl žádný problém.
- Rudolf Jurníkl** Udělat popelník za dvacet korun a k tomu ještě hezký, nebyl žádný problém. I ve světovém měřítku mělo naše lisované sklo obrovský ohlas. Já mluvím nyní za sebe, neberte to ale tak, že se vychloubám, já jsem prostě se svými návrhy - ať už popelníků, svícnů, váz, dóz - měl veliký komerční úspěch. Výroba měla práci a ráda ty nové věci dělala, protože měly hlavu a patu. Někdy se to ale nelíbilo Skloexportu a snažil se nás co nejvíce brzdit.
- Milan Hlaveš** Dalo by se říci, že jste spokojen s tím, v jaké míře se Vaše návrhy prováděly a dostaly mezi lidi?
- Rudolf Jurníkl** Koukejte se, samozřejmě že jsem spokojený. A nejsem vlastně spokojený vůbec, protože ta sláva lisovaného skla skončila odchodem Víznera, Urbana, smrtí Maturovy, Pečeného. Šotola se soustředil na ÚBOKu. Já jsem to taky nemohl vydržet, tak jsem požádal, abych mohl pracovat v ateliéru, což mě bylo povoleno. Zůstali tam jenom Zajíc a Pánek. Pánek byl velice kvalitní výtvarník, nápaditý člověk, který měl sklo rád. Je škoda, že lisované sklo, v kterém je tolik demokratičnosti, o které my mluvíme, vzalo takový smutný konec.
- Milan Hlaveš** Měl jste nějakou vlastní koncepci práce v lisovaném skle? Má nějaké fáze? Řekl jste si na začátku: „Chci dělat to a to, tak a tak“?
- Rudolf Jurníkl** Moje osobní programová koncepce, řekl bych, nebyla. Zabránil tomu způsob myšlení ve výrobě a hlavně ve vedení našeho výtvarného střediska pod Balingem. Koncepce nastávala jenom osobní, skrytá. Tu nikdo, ani Vízner, ani Urban, ani Jurníkl, ani Pečený, ani Brabec veřejně nesdělovali. Ale pracovali jsme tak, abychom vždycky výtvarnou radu od výtvarné rady trochu „nařukli“. Donesli jsme tam věc, a pokud byla schválena, nastal kolotoč. Už jsme si hlídali, aby se dostala do výroby. Byli jsme pochopitelně odkázáni na libovůli Skloexportu, jestli objedná a zaplatí výrobu forem. Taková výroba formy nebyla nikdy jednoduchá. I za bolševiků stála hromadu tisíc, někdy až do sta tisíc.
- Milan Hlaveš** Za to se dal koupit dům. Ale když už se taková drahá forma vyrobila, byla velká naděje, že se výrobky z ní budou dělat, ne?
- Rudolf Jurníkl** Pak byla velká naděje, ale někdy se to podařilo a někdy ne. Spoustu věcí se nepodařilo dostat do toho koloběhu, aby je odebral Skloexport. Z různých příčin. Ne vinou výtvarného myšlení, ale tím, že z výroby odcházely nevládnuté věci: barva skla, špatná sklovina, bubliny... Jestliže výrobek nedostane jako výchozí to, co má mít, zákazník ho odmítne. Může být třeba zlatý, ale když je špatně obroušený...
- Milan Hlaveš** Někdy si zákazník ani nevšimá, že sklo je špatně obroušené. Záleží mu jenom na pár korunách, o kolik je levnější.
- Rudolf Jurníkl** Někdy taky. Přesně jste to řekl. Skloexport hledal cestu nejmenšího odporu. Dával věci do Ruska, do asijských zemí, kde kupovali šmejdy... velice problematická záležitost. Pokud jde o koncepci, aspoň já se snažil co nejméně dělat věci pro výrobu. Dařilo se mi prosazovat svůj názor. Mám samozřejmě radost i z toho, že svět pochopil naši myšlenku a jel podle toho. A ve světě se lis jako takový dělal velice kvalitní. Hlavně ve Francii. Zásadně jsme odmítali dělat nějakou šnitovačku - nápodoby broušeného skla - a takové věci, kterými jsme opovrhovali.
- Milan Hlaveš** Spousta Vašich vrstevníků se hlásí jako k velké lásce k finskému designu. Projevilo se to nějakým způsobem třeba ve Vaší práci?

- Rudolf Jurníkl** Obdiv mám, ale neprojevilo se to. Protože jsem nerad objevoval něco, co už bylo objevené.
- Milan Hlaveš** Vy jste dělal návrhy jen pro ruční lis, nebo i pro automatiku?
- Rudolf Jurníkl** Já jsem se automatice vyhýbal. Nerad jsem ji dělal. Na automatiku potom byli velmistři Urban a Brabec.
- Milan Hlaveš** Dal by se nějak charakterizovat vývoj Vaší tvorby nebo ji rozdělit na nějaká období?
- Rudolf Jurníkl** Příteli, jak to říct? Já myslím, že fáze jsou, ale mluvit o své vlastní práci... nevím úplně přesně, jak ji charakterizovat. Jsou období dobrá a někdy úplně blbá. Já jsem se snažil vždycky v každém případě dělat věci tak, aby byly rozeznatelné. Aby bylo jasné, že tohle je Jurníkl, a nepodobá se ani tomu, ani tomu. To je to, co jste říkal, když jste mluvil o Finech. Já jsem se vždycky ve své práci snažil dělat absolutně původní věci. I když byly třeba velice špatné. Ale aby měly svoji působnost.
- Milan Hlaveš** Někteří dělali volnou tvorbu souběžně s prací pro průmysl a někteří, hlavně z Kaplického školy, šli okamžitě po absoloriu na volnou nohu.
- Rudolf Jurníkl** Přesně tak. Tam byla moje chyba. Zaváhal jsem, měl jsem začít dřív. Ale snažil jsem se všechno nějakým způsobem dohnat. A vydělat peníze, abych mohl svoji rodinu nějakým důstojným způsobem udržet. Což se mě někdy dařilo, někdy ne. Proto jsem se zúčastňoval všelijakých prací s architekty, kde jsem měl dost veliký úspěch. Opustil jsem všelijaké světelné efekty a volil střízlivou cestu. Mám věci v Karolině, v hotelu Olympik, v parlamentu, v zrcadlové kapli Klementina: veliká broušená zrcadla mezi Reinerovými freskami. Také na ministerstvu zahraničí v obrovské aule. Prostě jsem se snažil takovým způsobem dohánět, o co mne okradl průmysl. Měli pravdu ti Kopečáci a Harcubové. Proto mají takhle absolutně kvalitní sklo, protože nesli hned kůži na trh.
- Milan Hlaveš** Ono si žádá kus odvahy, jít na volnou nohu. Ale práce pro průmysl je úplně jiná kategorie, musíte se podřídit chodu továrny.
- Rudolf Jurníkl** Něco vám řeknu: docházím paradoxně k poznání, že práce pro průmysl měla v komunistickém zřízení smysl. Průmysl jako takový byl centrálně řízený. Dnes, kdy sklárny přešly do jednotlivých rukou, nemá vývoj smysl. Nanejvýš si vás například pan Bobošík vezme jako jediného výtvarníka na svůj závod. Zaplatí vás ale jistě lépe než ti bolševici... Dneska by do průmyslu za tehdejší výplatu nikdo nešel.
- Milan Hlaveš** Čtíte nějaký vztah ve Vaší práci v lisovaném skle k pozdější ateliérové práci v broušeném skle?
- Rudolf Jurníkl** Moje lisované sklo se úplně odlišuje od broušeného skla. Vy jistě víte a v katalogu to je, že jsem se zabýval placatým sklem - zrcadly s doplňky, které už nejsou z placatého skla. České zrcadlo minulosti, hlavně barokní, bylo a je velký pojem. Poněvadž je nejen překrásné, ale i názorově absolutně čisté. Benátská zrcadla, která si mnozí pletou s českými, s tím nemají vůbec nic společného, česká jsou broušená a rytá. Já se v moderních zrcadlech snažil udělat úplně něco jiného oproti českým i benátským zrcadlům. Šlo mi o dekorativnost - protože zrcadlo má být vždycky takové. Jistě: vůbec nejkrásnější zrcadlo je čisté zrcadlo, ale pak ho nemusí dělat výtvarník. Dekorativnost u mne vycházela z nekonečného kruhu - z čočky. Věnoval jsem veškeré svoje úsilí, aby nekonečno v nich bylo nějakým způsobem výtvarně podloženo a aby působilo na člověka neobyčejně. Za ten názor vděčím mistrovi Matuškoví z mých učednických začátků.
- Milan Hlaveš** Jak hodnotíte svůj přístup k práci?
- Rudolf Jurníkl** Nikdy jsem opravdu nechtěl a nechci uhýbat z názoru, který jsem si utvořil, možná je mylný. Ale to je už k ničemu. Jsem vlastně pochodující mrtvola, téměř nevidím. Výtvarník, který nevidí, aby si korigoval své nápady kresbou, aby si sklo sám vybrousil, popřípadě ve sklárně kontroloval tvar, tak už není výtvarník, to je konec.
- Milan Hlaveš** Ale vy jste vykonal obrovský kus práce.
- Rudolf Jurníkl** A mohl jsem ještě... je mi to líto.

* * *

ak. soch. Rudolf Jurníkl (*6.2.1928 Frýdek)

sklářský výtvarník, vyučen brusičem plochého skla ve Frýdku u firmy KaMa - Karel Matušek (1942-1943), mistrovské zkoušky složil u dr. Volfa ve Valašském Meziříčí. Absolvent Odborné školy sklářské v Kamenickém Šenově (1945-1948, oddělení rytí skla) a VŠUP (1948-1953, prof. Karel Štipl). Poté na VŠUP u prof. Štipla absolvoval aspiranturu. V 50. letech se věnoval sochařské práci a keramice. V letech 1960-1988 byl výtvarníkem sklárny Sklounion, Rudolfova huť v Dubí u Teplic, kde se věnoval navrhování ručně lisovaného skla. Po odchodu do penze spolupracoval se sklárnou v Libochovicích. Je autorem objektů z broušeného plochého skla včetně skla zrcadlového a realizací do architektury.

Rudolf Jurník: Váza, 1975
lisované sklo, sklárny Sklo Union,
závod Rudolfova huť, Dubí u Teplic
foto archiv Uměleckoprůmyslového musea v Praze

Copyright © 2001-2003 Polyconsult, s.r.o., Všechna práva vyhrazena.